

Cestou k Praze

Císařsko-ligistické vojsko pod vévodou Maxmiliánem Bavorským zatím postoupilo nerušeně do nitra Čech. 22. září přitáhlo k Českým Budějovicím a spojilo se zde s donem Baltazarem Marradasem. Ještě na rakouském území vydal Maxmilián mandát s výzvou, aby se Češi po dobrém podrobili císařské moci. Mnozí příslušníci jihočeské šlechty teď tuto výzvu uposlechli, a tak katolické vojsko zatím nenarazilo na odpor. Buquoy se vydal z Budějovic k Prachaticím, zatímco Maxmilián zamířil směrem na Vodňany. Pochod spojené armády provázely požáry drancování dobytých měst a vesnic. Byl to jev celkem běžný ve válkách té doby, kdy plenilo vojsko vlastní stejně často jako nepřítel. Tentokrát však loupení a vraždění přesáhlo obvyklé meze. Krutostí a bezohledností vynikali zvláště císařští a mezi nimi polská lehká jízda.

Prachatice byly dobyty útokem. V dobytém městě došlo k masakru, jemuž padla za oběť nejen místní posádka, ale i mnoho obyvatel města. Ani sám Buquoy nebyl s to zabránit krveprolití rozpoutanému divokou soldateskou. Podobnému řádění vítězného vojska byly vystaveny také Vodňany, které se 26. září po tuhé obraně vzdaly Maxmiliánovi. Nejhorší však byly výstřelky dobytých měst spáchané krátce nato v Písku.

Písek byl městem v této válce obzvláště postiženým. Už v březnu 1619 se pokusil toto jihočeské město dobýt Dampierre. Zpustošil jen předměstí a zase odtáhl. Po bitvě u Záblatí se koncem srpna téhož roku vzdal Písek Buquoyovi. Město bylo vypleněno a obdrželo císařskou posádku pod Španělem donem Martinem Huertou. V listopadu se ale města zmocnil Mansfeld, což pro ně znamenalo další loupení a drancování, tentokrát vlastním vojskem. 30. září 1620 to bylo pro změnu vojsko vedené Maxmiliánem. Maxmiliánovi a Buquoyovi vojáci dobyli město Písek přepadem v době, kdy posádka vyjednávala o kapitulaci, a rozpoutali tady strašnou řež. Ta pak vyvolala silnou odezvu v celých Čechách a šířila panikou hrůzu mezi obyvatelstvem. Buquoyův zpravodník, jezuita Fitzsimon, zaznamenal do svého deníku, že jen v Prachaticích a Písku bylo od císařských pobito 2 700 lidí. O tom, že to nebyli jen samí kacíři a že mezi nimi bylo i hodně pravověrných katolíků, není pochyb.

Po pádu Písku se katolické vojsko nebezpečně přiblížilo Praze. Když pak Buquoy dobyl Sušici a potom 3. října také Strakonice a po nich Horažďovice, ocitly se zbývající Čechy ve vážném ohrožení. Anhaltovo vojsko teď spěchalo z Moravy do Čech a snažilo se předběhnout protivníka. Přes Moravské Budějovice, Dačice a Jindřichův Hradec dorazilo 24. září k Táboru. Anhalt se spojil s Thurnem a utábořil se v ležení u Sedlčan. Za tohoto stavu, tak nebezpečného pro celou zemi, přiměli čeští velitelé krále Fridricha, aby se vypravil k armádě a povzbudil ji tak svou přítomností. Král opustil Prahu 28. září, když předtím

Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna (1584–1634)

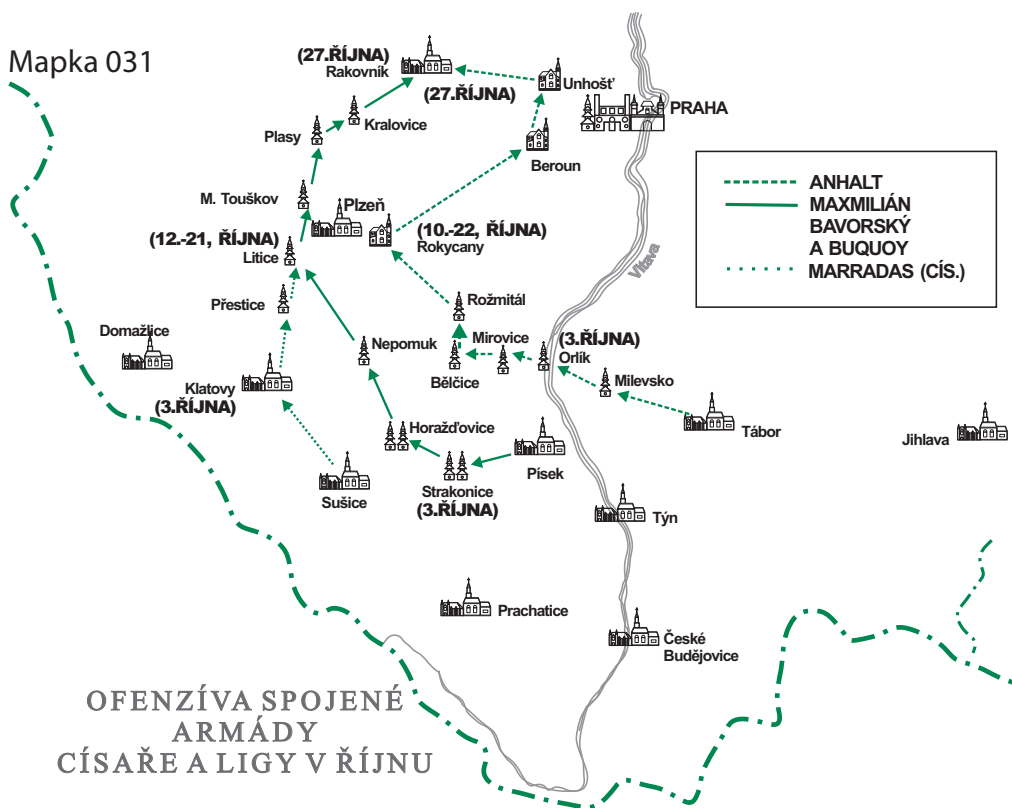
Příslušník jedné z rodových větví staré české šlechtické rodiny, usazený na Moravě, od roku 1615 plukovník ve službách moravských stavů. Byl vychován v českobratrské víře, ale roku 1606 konvertoval ke katolictví. Své válečné začátky si odbyl nejprve roku 1604 v Uhrách a o třináct let později pak za tažení do Furlánska proti Benátkám, kde nabídl své služby Ferdinandu Štýrskému, pozdějšímu císaři Ferdinandu II. V době počínajícího válečného konfliktu mezi císařem a českými stavy naverboval pro moravské stavy pěší pluk. Současně ale nabídl v srpnu 1618 své služby Ferdinandu II. a najal pro něj v Nizozemsku kyrysnický pluk. Od císaře obdržel plukovníký patent dříve, než útekem do Vídně dovršil svou zradu na moravských stavech. Z Nizozemska dorazil Valdštejnův kyrysnický pluk, jemuž velel podplukovník de la Motte, do Pasova někdy v polovině května 1619, tedy asi v době, kdy se Valdštejn pokusil převést k Vídni moravský pěší pluk. V bitvě u Záblatí už byli Valdštejnovi kyrysníci nasazeni a tvořili zde celou jednu pětinu Buquoyova sboru. V bitvě u Věstonic, kde bojoval tento Valdštejnův pluk pod Dampierrem, utrpěl porážku a s ní i velké ztráty. Valdštejn nebyl v bitvě přítomen a zdržoval se patrně u Buquoyova štábu v Českých Budějovicích. Na podzim 1619 se stáhl se svým plukem k Vídni. Byl i u toho, když o rok později zahájila spojená vojska císařských a Ligy své tažení do Čech. Jeho pluk došel až na bělohorskou pláň, kde se pod de la Mottem zúčastnil bitvy. Valdštejn sám však na bojišti chyběl, vedl v téže době trestnou výpravu proti odbojným městům na severozápadě Čech. Vítězství katolíků na Bílé hoře znamenalo i pro něj odrazový můstek a počátek závrtné kariéry. Stal se z něj úspěšný vojevůdce, válečný podnikatel, vévoda frýdlantský a generalissimus císařských vojsk, jehož bohatství a moc ho nakonec strhly do záhuby. Na císařův pokyn jej 25. února 1634 zavraždili vlastní vojáci.

odeslal naléhavý list moravským stavům, ve kterém je žádal o rychlou vojenskou pomoc. Píše se v něm mimo jiné: „Poněvadž velikost nebezpečství, v kterém království naše české i jiné přivtělené a sjednocené země postavené sou, nás k tomu vede, abychom osobně do ležení našeho hlavního se vypravili, na tom býti ráčíme ve jménu Pána Boha v pondělí nejprve příští konečně beze všeho dalšího odkladu odsud z rezidencí naší královské vyjeti, přitom vás všech milostivě napomínajíc, abyste se vši jízdou a pěchotou svou, podle vyzdvížené veřejnosti vypravenou, k nám s tím větší ochotností (o kteréž nepochybujeme) a rychlostí proti obecnému nepříteli se přirazili a při našem dá Pán Bůh šťastném do ležení příjezdu ihned k nám se najítí dali...“ Z listu je patrné, že si plně uvědomoval vážnost situace a hleděl všemožně získat posily z Moravy i odjinud. Sám dorazil do Anhaltova tábora, který se mezitím posunul k Blatné, teprve 5. října.

Císařsko-ligistická armáda se však nerozhodla k okamžitému tažení na Prahu. Zatím postoupila dále na západ a obrátila se k Plzni. Tak se katolické vojsko přiblížilo k Mansfeldovi, který se opět stáhl do své

Mapka 031

plzeňské citadely. Z Plzně navázal jednání s Buquoyem. Arnošt Mansfeld, krajně nespokojený s tím, že mu už po mnoho měsíců nebyl vyplácen žold pro jeho vojáky, projevil ochotu odtrhnout se od českého vojska a vydat Plzeň císařsko-ligistickému vojsku, pokud mu císař splní několik ne právě skromných požadavků. Nakonec se spokojil závdavkem 100 000 zlatých a zavázal se zachovat příměří a neútočit proti katolické armádě, dokud císař neodpoví na jeho podmínky. Neschopnost a dezorganizace v českém královském vojsku tak ke všemu korunovala přímá zrada.

Ve čtvrtek 22. října se Maxmilián s Buquoyem opět pohnuli a teď už nastoupili cestu k Praze. Čas do konečného rozřešení osudového konfliktu se dal počítat jen na dny. Jestliže během tažení až k Plzni vládlo slunečné podzimní počasí, přinesla druhá polovina října náhlou změnu. Nastalo silné ochlazení, a dokonce začalo sněžit. Ale konec polního tažení a zimní kvartýry zatím nepadaly v úvahu. Maxmilián hnal své pluky dál do nitra Čech. Přímé srážce s českou armádou se však snažil zatím vyhnout. Jeho vojsko protáhlo kolem plzeňských hradeb, aniž by proti němu z Plzně padl jediný výstřel. Pokračovalo velkým obloukem přes Touškov, Plasy a Kralovice dále na západ od řeky Berounky, která je oddělovala od jádra českého vojska. Pochodovali ve dvou proudech vzdálených od sebe necelý den pochodu. Maxmiliánovi ligisté napřed, za nimi s malým odstupem císařští pod Buquoyem. Maxmilián teď začal dovršovat svůj záměr, s kterým se prosadil už na společných poradách ještě na dolnorakouské půdě, totiž nedovolit protivníkovi protahovat válečné akce, nedopřát mu zimní oddech, zaútočit na Prahu jako hnízdo vzpoury a svést s ním do příchodu zimy rozhodnou bitvu.

Ve všech evropských armádách té doby byly zastoupeny tři základní druhy vojsk: pěchota (infanterie), jezdeckvo (kavalerie) a dělostřelectvo (artilerie). Majestátní, atraktivní a společensky prestižnější složku, ve které v mnohém ohledu dožívalo středověké rytířství, představovalo jezdeckvo. Ale se zdokonalováním ručních palných zbraní nabývala ve válkách od 16. století na významu pěchota a jezdeckvo svou dominantní pozici ztrácelo.

PĚCHOTA

Pěšáci byli až do konce 15. století vyzbrojeni dlouhými dřevcovými zbraněmi (píkou, sudlici, halapartnou apod.), od počátku 16. století byli stále více doplňováni střelci s ručními palnými zbraněmi, tzv. arkebuzami. Kombinace dvou pěchotních zbraní, dřevců, mezi nimiž začaly jednoznačně převažovat až šest metrů dlouhé píky, a arkebuz, se ukázala jako velmi účinná zejména proti obrněnému jezdeckvu. Výstřel z arkebuzy měl sice značnou razanci a dokázal prorazit i pancíř brnění, ale pravděpodobnost přesného zásahu byla malá a také intervaly mezi jednotlivými výstřely byly kvůli komplikovanému nabíjení dlouhé. I dostřel těchto poměrně těžkých zbraní byl krátký. Z taktického hlediska bylo proto nutné dosáhnout toho, aby palba z arkebuzy probíhala v hromadných salvách nastoupených střelců a byla pokud možno nepřetržitá. Palba byla proto nacvičována v řadách střelců, kteří postupně odpálili svou zbraň a pak postupovali své místo další řadě, jež byla připravena k další hromadné salvě za nimi. Stejným způsobem pak nastupovala zezadu třetí řada. Tento způsob boje se však vyvinul až v průběhu 17. století. Do té doby byli střelci z arkebuz a z později vyvinutých dokonalejších mušket s křesadlovým zámkem méně početní. Po výstřelu zůstali bezbranní, protože museli dosti složitým způsobem své zbraně znovu nabít a tehdy je bylo třeba chránit před útokem protivníka. Tato úloha připadla pikenýrům či pikovníkům, kteří svými dlouhými pikami vytvořili neprostupnou a pohyblivou ochrannou hradbu ostrých hrotů svých zbraní.

Úkolem střelců z arkebuz a mušket bylo narušit palbou bojový šik protivníka a umožnit tak pikenýrům přejít do útoku. Hned po první srážce se střelci stáhli za pikenýry, kterým přenechali pole, a snažili se rychle znovu nabít. Hlavním problémem tehdejších velitelů pěchoty bylo, jak dosáhnout dokonalé souhry mezi pikenýry a střelci, tak aby byli střelci dostatečně chráněni pikami a mohli přitom účinně narušovat svou palbou řady nepřítele. Museli neustále dbát na to, aby řady pěšáků byly co nejvíce sevřené a tvořily tak neprostupný šik.

Pikenýr

Španělé se rozhodli už v prvních desetiletích 16. století řešit tento problém tak, že zavedli velké formace tak zvaných tercios. Tyto španělské tercie byly tvořeny sevřeným čtvercem až padesáti řad pikenýrů, pikovníků, přičemž na kraji a v rozích takto vzniklých čtverců byli umístění střelci, kteří zde vytvořili malé houfy seřazené rovněž do menších čtvercových formací. Vše bylo uspořádáno tak, aby se střelci mohli po výstřelu rychle a včas stáhnout za řady pikenýrů. Tvůrcem tzv. španělské taktiky, jež pak slavila úspěchy po téměř celé jedno století, byl slavný španělský vojevůdce Gonsalvo de Córdoba.

Organizace tercií byla pak dále zdokonalována, mimo jiné proto, že rostl počet střelců z arkebuz, jež byly postupně nahrazovány dlouhými lehčími mušketami. Ty byly snadněji ovladatelné než zastaralé arkebuzy a především byly opatřeny na konci hlavně muškou, jež umožňovala přesnější zásahy (odtud i jejich název). Španěl Francisco de Valdes doporučoval přitom řadit střelce na kraji tercie do pěti řad, protože větší počet střelců už pikenýři nebyli schopni účinně bránit. Tady mušketýři, které se vzájemně prostupovaly a střídaly v palbě. Španělská pěchota byla považována za nejlepší v Evropě a její taktika byla také napodobována zejména v armádách katolických zemí, tedy také v armádě císařské. To platilo i v prvních letech třicetileté války.

Boj proti profesionálně dobře secvičeným španělským tercios vedl u protestantů na nizozemských bojištích k vojenské reformě, jejímž původcem byl místodržící Mořic Oranžský. Snaha po co nejúčinnější kombinaci pikovníků a mušketýrů vedla Mořice a jeho bratrance Viléma Ludvíka Nasavského k vlastní cestě, jež byla mimo jiné inspirována studiem antického válečnictví. Nizozemské pěši útvary vycházely rovněž z čtverce pikenýrů obklopených mušketýry. Soustavným cíleným výcvikem byli však pikenýři vycvičeni tak dokonale, že si Mořic Oranžský mohl dovolit jejich čtverce zmenšovat a roztáhnout do šířky, takže jejich šiky dosahovaly hloubky pouhých deseti řad, v ojedinělých případech i méně. Mušketýři byli pak rozestavováni v několika sledech na křídlech pikenýrů. Počet formací se tím mohl při stejném počtu vojáků zvýšit a bitevní fronta mohla být prodloužena. Dal se tak zvětšit počet mušketýrů, rozestavených mezi nehlubokými formacemi pikenýrů. Tímto způsobem dokázal Mořic Oranžský postupně zvýšit i počet střelců z mušket až dosáhl k počtu pikenýrů poměru 1 : 1. Nebezpečí proražení této malé fronty protivníkem bylo ovšem větší než u mohutných a hlubokých španělských tercií. Tím víc zde záleželo na dokonalém výcviku, dobrých manévrovacích schopnostech, na perfektní souhře pěšáků obou druhů zbraní. Aby frontu svých pěšáků posílil a lépe zabezpečil proti útoku protivníka, rozestavoval princ své formace šachovnicově ve dvou sledech. Mušketýři přitom vedl k tomu, aby dobře řízenou palbou odráželi nepřátelskou jízdu i pěchotu. Když to nebylo možné, stáhli se za pikovníky, kteří jim poskytli ochranu. Tato nizozemská

Mušketýř

vzaly svůj počátek řady střelců -

taktika byla poté, co zaznamenala úspěchy v boji proti Španělům, rovněž dále rozvíjena a přejímána vojsky protestantských států. Když pak do třicetileté války vstoupili Švédové vedeni králem Gustavem Adolfem II., snížili dále počet pikenýrů k mušketyrům na 5 : 7 ve prospěch mušketyrů. Odtud byl už jen krok k pozdější lineární taktice, jež ovládla evropská bojiště koncem 17. a v průběhu 18. století. V ní už nebylo místo pro pikenýry. Počet vojáků vyzbrojených mušketou jednoznačně převládl. Frontovou linii zde postupně tvořili už jen mušketyři vyzbrojení mušketou, opatřenou dlouhým bodákem.

Vedle pikenýrů a mušketyrů, kteří byli cvičeni pro boj v pevných formacích, existovali v armádách třicetileté války také tzv. lehčí pěšáci, označovaní také jako neregulérní pěchota. Ti nastupovali do boje ve volných formacích a v rozptýlených houfech. Šlo o vojáky „uherského výcviku“, jak se jim říkalo v dobové terminologii, kteří byli zvyklí bojovat na tureckých bojištích proti volným sestavám vojsk Osmanské říše. Byli nasazováni v jednotkách o 500 až 1 000 mužů mimo čtverce regulérní pěchoty. Jejich výzbroj nebyla jednotná a skládala se z palných zbraní a šavle, oblečení vycházelo z lidového kroje uherského, polského či chorvatského typu. Jejich předností byla velká pohyblivost, základním nedostatkem jejich nízká kázeň. V boji proti regulérním jednotkám však vážili málo.

Základní organizační jednotkou pěšáků byl pěší pluk. Ten čítal za plného stavu okolo 3 000 mužů, mušketyrů i pikenýrů. Pluk se skládal z deseti kompanií, označovaných též jako praporce nebo setniny. Kompanie byla nejnižší samostatnou taktickou jednotkou, složenou na počátku třicetileté války ze 150 mušketyrů a 150 pikenýrů. Pružnější nizozemská taktika dávala přednost menším plukům o jednom tisíci mužů, které byly v bitvě šikovány do polopluků o deseti řadách, střídavě složených jednak z 500 mušketyrů, jednak z 500 pikenýrů. V čele pluku stál plukovník čili obrist, který býval zpravidla i majitelem pluku. Ten disponoval štábem pluku, kde byl jeho

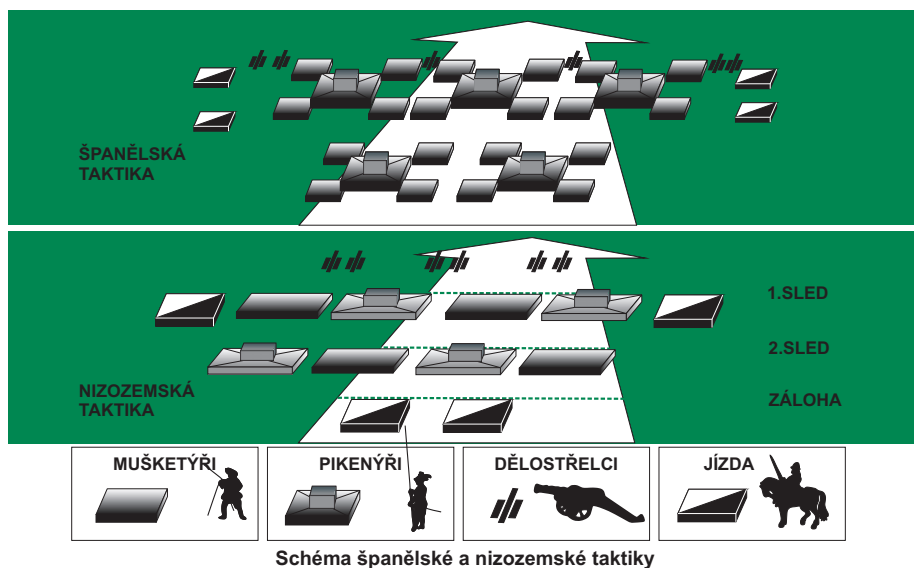

Schéma španělské a nizozemské taktiky

Španělská a nizozemská taktika

zástupce zvaný obrstlajtnant (podplukovník), dále sekretář, který vedl administrativu pluku, šoltys neboli auditor se soudní pravomocí, duchovní, zásobovatel, vozmistr a profous se svými pomocníky pro výkon trestů. Kompanii velel hejtman (též zvaný kapitán), jeho zástupcem byl lajtnant.

Jak patrně, určující a rozhodující byla ve válkách od 16. století úloha pěchoty, a to jak u armád, jež se řídily španělskou školou, tak u těch, které převzaly nizozemskou taktiku. Jezdeckto ztratilo značně na významu a bylo nuceno kromě jezdeckých šarvátek stále častěji zasahovat proti formacím pěchoty.

JEZDECTVO

Přesto zůstalo jezdeckto nezastupitelnou složkou všech armád 17. století. Při útoku mu však připadla úloha prvořadá, protože jezdeckto byla zbraň rychlá a disponující velkou úderností. Svědčil mu pohyb, čehož zkušení velitelé také využívali. K obraně naopak nebylo vůbec vhodné. Jezdci mohli být také dobře využíváni při průzkumu a při pronásledování nepřítele. Jízda tvořila v dobách třicetileté války přibližně jednu třetinu celkového stavu bojových jednotek.

Jezdeckto se tenkrát dělilo na těžké, regulérní, a na lehké, označované jako nepravidelné či neregulérní. K těmto jezdeckým útvarům od konce 16. století přistupovali ještě dragouni, kteří byli zvláštní směsí jezdeckta a pěchoty.

Typickými představiteli těžké jízdy byli kyrysníci a jízdní arkebuzíři. Oba druhy byly ve své době nazývány souhrnným označením jako rejtaři.

Kyrysník byl jezdec, který už svým vzhledem musel vzbuzovat respekt. Jeho odění tvořila přilba s hledím, plechový limec, přední a zadní kyrys, plechové chrániče ramen a stehen a železné rukavice. K brnění, které bylo lakováno načerno, nosil kyrysník vysoké shrnovací jezdecké boty opatřené velkými ostruhami, to vše dohromady o váze asi 25 kg. Na pohled kyrysník připomínal středověké rytíře v brnění, jejichž byl dozvukem. Vyzbrojen byl těžkým rovným palašem, vhodným stejně k sekání jako k bodání, a párem jezdeckých pistolí uložených v pouzdrech po obou stranách sedla.

Kyrysníci byli druhem zbrani, který získal oblibu u drobné šlechty, která zde cítila doznívání rytířských tradic. V době třicetileté války však mezi kyrysníky postupně převážili profesionální žoldnéři neurozeného původu.

Kyrysník

Jízdní arkebuzíři byli oproti kyrysníkům jezdci s poněkud lehčí výstrojí a byli to svého druhu mušketýři na koních. Jejich hlavní zbrání byla krátká arkebuza s kolečkovým zámekem, k tomu rovněž dvě jezdecké pistole a palaš. Arkebuzír nosil svou arkebuzu za jízdy zavěšenou přes levé rameno, takže ji mohl jedním pohybem uvést do pohotovostní polohy.

Základním útvarem kyrysníků a jízdních arkebuzírů byl jezdecký pluk, v dobové terminologii označovaný také jako rejtarský. Při plném stavu měl mít jezdecký pluk 500 až 1 000 jezdců. Za silný byl považován regiment čítající 600–700 rejtarů, výjimkou však nebyly ani pluky v počtu 200–300 jezdců. V čele pluku stál plukovník se svým plukovním štábem, který byl obdobný jako u pěšího pluku.

Pluk se dále dělil na deset kornet, které byly později označovány jako eskadrony. Ty měly podle okolností 60–90 rejtarů. Velitelem kornety byl rytmistr, v románských zemích nazývaný kapitán. Jeho zástupcem byl lajtnant, nejnižším důstojníkem byl kornet, jemuž byla svěřena bojová standarta kornety.

Jezdecký pluk se nejčastěji šikoval do sevřených čtverců řazených vedle sebe. Každý z nich měl asi po stovce kyrysníků v osmi až deseti řadách, arkebuzíři po pěti až šesti řadách. Čelný útok rejtarů se nazýval po francouzsku „carrière“. První řada při něm útočila poklusem proti formaci pěchoty a na vzdálenost, kdy bylo možné rozeznat bělmo v oku protivníka, vystřelila ze svých zbraní do jeho řad. Po odpálení pistolí a arkebuz stočili rejtaři své koně stranou a obloukem se vraceli k jednotce, kde se zařadili do poslední řady a znovu nabíjeli. Stejným způsobem provedla útok i následný manévru druhá, třetí, čtvrtá a další řady. V okamžiku, kdy se podařilo narušit či prolomit nepřátelskou formaci, vrubali se rejtaři do houfu protivníka svými palaši. Častějším jezdeckým manévrem, používaným v prvních letech třicetileté války proti pěchotě, byla karakola. Při ní útočili jezdci po řadách v jednom zástupu, a to tak, že se dlouhá hadovitá formace stočila před nastoupenou pěchotou protivníka prudce doprava a odpálila své pistole a arkebuzy. Pak se velkým obloukem vracela na původní místo. Takovou karakolou zaútočila na Bílé hoře jízda mladého Anhalta a způsobila zmatek v řadách císařských.

Arkebuza

K jezdeckvu byly počítány i pluky dragounů. Dragouni byli vlastně jezdecká pěchota, pěšáci, kteří se dopravovali na místo bojového nasazení koňmo. Vyzbrojení a výcvičení byli jako mušketýři a jako pěší mušketýři také bojovali. Museli však zvládnout i jízdu na koni. Aforismus, rozšířený mezi vojáky, říká: Když spadne dragoun z koně, ze země vstane mušketýř. Jezdecktí koně, obvyčejně koně horší kvality, sloužili dragounům pouze za pochodu, aby mohli držet krok s ostatním jezdecktvem, a k rychlému přesunu do ohrožených míst na bojišti.

Tak jako pěchota mělo i jezdecktvu své neregulérní lehké jednotky. Byli to lehčí uherští jezdcí, hajduci, známí už v té době také jako husaři, bojující jak v císařském, tak v českém vojsku. Na straně císařských k nim byli počítáni i polští lisovčáci, označováni také někdy jako kozáci. Oblečení do tradičního národního kroje útočili v houfu nebo v rozvinuté formaci a protivníka zaskočili nejčastěji rychlostí a divokostí svého útoku. Tu váhu a účinnost jako regulérní jezdecktvu jejich útok zpravidla neměl. Jejich výzbrojí byly šavle a palné zbraně. Vzácností však u nich nebyla ani válečná sekyra, palcát či luk s šípy, zbraně, které jinak u regulérních jednotek dávno vymizely.

DĚLOSTŘELECTVO

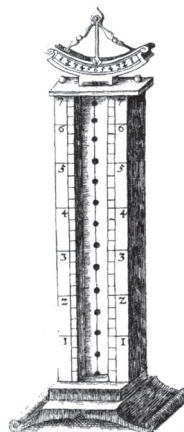
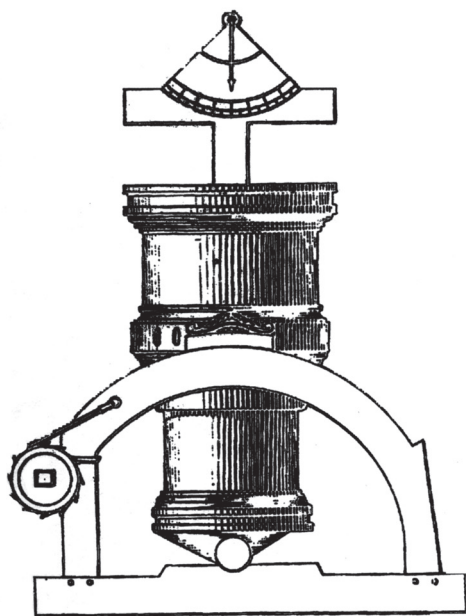
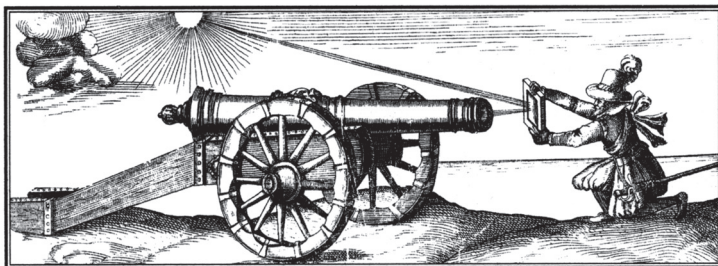
Vedle pěchoty a jezdeckva bylo třetí hlavní složkou armád dělostřelectvo. Sem byli zahrnuti nejen samotní dělostřelci, tedy obsluha děl, ale také příprěž, zásobování municí a příslušné ženijní zabezpečení. Dělostřelectvo mělo v té době spíše podpůrný charakter a používalo se ho hlavně k obraně vlastních řad. Kromě toho těžké dělostřelectvo sloužilo k obléhání měst a pevností. Podle svého poslání se dělostřelectvo dělilo na polní a těžké obléhací. Jeho specifčnost spočívala mimo jiné v tom, že nebylo organickou součástí armády, ale až do konce 17. století si zachovalo cechovní charakter. Dělostřelci byli totiž řemeslníci - ohněmístři, najímaní pro jednotlivá polní tažení.

V poli se používala bronzová děla různých ráží, od lehkých falkonet pro koule o váze od půl libry do šesti liber, které byly taženy párem koní, přes těžší tzv. „hady“ (Schlange), u nichž se používaly koule o váze od šesti do dvaačtyřiceti liber, jež byly taženy třemi či čtyřmi páry koní, až po těžké obléhací kartouny od 12 do 50 liber, k jejichž záprahu bylo potřeba často i několik desítek koní. K obléhání byly kromě toho používány těžké hmoždíře, jež dokázaly vystřelit proti opevněným městům třístaliberní koule se strmou drahou letu. Nejlehčí dělostřelectvou zbraní byly švihovky, nazývané také „pušky-hrabečnice“, jež měly ráží tři až pět centimetrů.

Dostřel děl té doby byl cca 600, maximálně 800 metrů. V bitevním šiku byla děla rozptýlena po jednom až čtyřech kusech a zakopávána v opevněných bateriích do mezer mezi čtverci pěchoty před bojovou linií. Palbou do nepřátelských řad zpravidla zahajovalo dělostřelectvo bitvu. Takové dělostřelectké přestřelky z obou stran trvaly někdy i několik hodin, než začal vlastní boj. Děla pak zůstala chráněna postupující pěchotou a zůstávala za vlastní bojovou linií. V případě nepřátelského průlomu se stávala snadnou kořistí, protože za této situace je nikdo nedokázal z jejich opevněného postavení odtáhnout. Ve vojsku té doby se počítalo jedno dělo na 1 000 až 2 000 mužů. Vrchní velitel dělostřelectva měl hodnost polního zbrojmistra (Feldzeugmeistra).

V prvních letech třicetileté války ještě nevymizela z branných sil tzv. *zemská hotovost* jako pozůstatek středověkých lenních vztahů. Lenní závazky šlechty a měst vůči panovníkovi (v případě povstalých českých stavů vůči vládě direktorů) přetrvávaly ještě na začátku 17. století.

Hotovost byla svolávána v případě přímého ohrožení země na její obranu, nemusela však sloužit za jejími hranicemi. Skládala se ze špatně vycvičených nebo vůbec necvičených bojovníků z měst a venkova pod vedením místní šlechty. Mohla sehrát určitou podpůrnou roli profesionálnímu vojsku, ale její hodnota byla velmi problematická. Přednost se vždycky dávala profesionálnímu žoldnéřskému vojsku a čeští direktoři uvítali, byla-li branná povinnost zemské hotovosti vykoupena penězi, za něž bylo možno najmout námezdní vojáky.

Velká souhra mezi oběma částmi katolického vojska nepanovala. Císařští se pohybovali líknavě a Maxmiliánovi lidé museli často čekat, aby s nimi neztratili kontakt. Tilly a další ligističtí velitelé si začali brzy stěžovat na váhavost a nepohyblivost císařské armády. Maršál Buquoy prý nelibě nesl dosavadní úspěchy bavorského vévody, který během několika týdnů dosáhl toho, co on sám nedokázal za dvě léta války. Celková podrážděnost a vzájemná podezíravost kalily vztahy mezi nejvyššími veliteli. Jejich pycha a jejich vypjaté sebevědomí, tak typické pro vysoce postavené vojevůdce té doby, bránily navíc jakékoli rozumné dohodě. Ustoupit byt' jen o krok svému rivalovi, sáhnout ke kompromisu bylo těžko představitelné. Podle morálního kodexu těchto urozených kavalírů by tím utrpěla jejich čest. Přesto obě části spojeného vojska postupovaly až neobvykle rychle do českého vnitrozemí.

Pochodu spojeného katolického vojska od Plzně se postavil do cesty Kristián Anhalt. V době, kdy Maxmilián s Buquoyem vyrazili k Praze, nacházel se Anhalt se svým vojskem v okolí Rokycan. Jakmile zaznamenal nový pohyb nepřítele, zamířil přes Zdice, Unhošť a Nové Strašecí k Rakovníku, aby mu odřízl cestu k hlavnímu městu království. Král Fridrich, jenž se až do této chvíle zdržoval v Anhaltově táboře, opustil vojsko a vrátil se do Prahy. Když v úterý 27. října došel Anhalt k Rakovníku, mohl si hluboce oddechnout. Podařilo se mu protivníka předejít a mohl teď zarazit jeho

Veselý život vojáka

Život vojáka v kterékoli době nebyl příliš veselý. Dvojnásob to platilo pro žoldnéřské vojsko počínajícího 17. století. Byl to život těch, kdo se upsali válce – dobrodruhů, mužů na útěku před zákonem nebo povinností, často deklasovaných živlů. Válečnou zkušenost si v době, o níž je řeč, odbývali ve vojsku také synové z lepších rodin, tedy z řad šlechtý a měšťanstva, kteří ovšem sloužili spíše v důstojnických funkcích. Vojska nebyla rozhodně stvořena pro povahy usedlé a přitahovala vždy lehkomyslníky s nepokojnou krví.

Tehdejší voják, žoldnéř se dal naverbovat za žold a od té chvíle se stával příslušníkem vojenského stavu, který se řídil podle vlastního morálního kodexu s mnoha výsadami i stinnými stránkami vojenského života. Vojáky verboval majitel pluku, který obdržel od panovníka patent, na jehož základě směl najímat vojáky. Vzápětí se rozjeli po kraji verbíři a lákavými sliby usilovali získat mladé lidi do služby pod praporem svého pána. Brali všechny, kdo se přihlásili, pokud byli přiměřeného věku a nevykazovali viditelné tělesné vady. Vybíravější byli verbíři jezdeckých pluků, kteří dávali přednost selským synům obeznámeným s koňmi, také řemeslníkům, jejichž odbornost mohla být užitečná: kovářům, sedlákům, ale i krejčím a ševcům. K jezdecktvu se rádi hlásili příslušníci nižší šlechty. Pokud nebylo uchazečů o vojenské řemeslo dost, brali verbíři i násilím a odváděli mladé muže od rodin a z rodné chalupy. Žoldnéři se rekrutovali ze stále nižších vrstev obyvatelstva, a tak v době válek zaplavoval armády postupně společenský odpad. Výmluvné svědectví o každodenním životě vojáků v letech třicetileté války podává dnes už klasická kniha **Simplicius Simplicissimus** Hanse Jakoba Christopa Grimmelshausena (1621–1676), který v té době sám na vlastní kůži poznal slasti a strasti vojenského povolání.

Voják na pochodu i v poli se většinou choval, jako by mu bylo dovoleno vše. Loupil, drancoval, znásilňoval i zabíjel, k svému žoldu si přilepšoval na úkor civilního obyvatelstva. Šířil kolem sebe strach a všichni před ním prchali. Jeho počínání bylo o to horší, čím méně disciplíny panovalo u jeho jednotky, u jeho pluku, v jeho armádě. Postrachem obyvatel krajů, kudy vojska táhla, byla v prvé řadě pomocná vojska Uhrů a Poláků, známá svou divokou krutostí a bezohledností. Mnoho si s nimi nezádala ani vojska císařských pluků, kde Buquoy ani Dampierre nedokázali držet své oddíly na uzdě. Nejsmutnější však bylo, že v Čechách řádilo i vlastní stavovské vojsko, takže na mnoha místech byli sedláci nuceni sáhnout k sebeobraně. Válka přivodila zhroutení hospodářství i úpadek mravů – čím déle trvala, tím byla soldateska divočejší a nevázanější.

postup. Okamžitě nařídil svým vojákům, aby západně od města vybudovali okopy. Svůj jezdecký předvoj, jemuž velel jeho syn Kristián mladší, vyslal vstříc Maxmiliánovi k Senometům. Došlo zde k sérii srážek, jež však nedokázaly zastavit postup katolického vojska. Následujícího dne se před Rakovníkem srazily Anhaltovy oddíly s čelem vojska Ligy. Na chvíli sem opět přijel král Fridrich, který se tak stal očitým svědkem nepříliš úspěšného zápasu svého vojska. Viděl před sebou unavené a hladové vojáky, jejichž bojová morálka značně poklesla. Sám jim nebyl schopen dodat odvahy, neboť i on podlehl depresi. Nebyla to dobrá předzvěst pro rozhodující bitvu. Z ležení u Rakovníka vypravil král kurýra s výzvou, aby jeho žena, královna Alžběta, opustila hlavní město a odebrala se do bezpečí. Ale Alžběta projevila více odvahy než její muž a jeho výzvu rázně odmítla.

Už v úterý 27. října podnikl Maxmilián Bavorský útok na postavení Anhaltova vojska mezi Rakovníkem a Senomaty. Byl si natolik jist úspěchem, že ani nevyčkal příchodu hlavních sil Ligy pod Tilym. Teprve ve středu 28. došlo však k prvnímu velkému střetu, v němž se utkaly obě strany v lesích u Olešnice nedaleko Rakovníka. Zaútočili ligisté, zatímco pomalý Buquoy s císařskými ještě na bojiště nedorazil. České vojsko v počtu asi 30 000 žoldnéřů kladlo tentokrát tuhý odpor a nemínilo tlaku Maxmiliánových Bavorů ustoupit. Boj trval do noci a skončil nerozhodně. České jednotky pak ustoupily za noci k svému hlavnímu voji před Rakovníkem. Příštího dne ligisté postoupili asi o půl míle a čeští vojáci se před nimi zakopali. V takto opevněném ležení u samého Rakovníka probíhal i v pátek 30. října, kdy k Maxmiliánovi konečně dopochodoval Buquoy s hlavním vojem císařských. 31. října zaútočilo katolické vojsko společně: ligisté na levém, císařští na pravém křídle. Tentokrát přitáhli polní děla a začali bombardovat české ležení. Chtěli takto vylákat Anhalta k otevřené bitvě. Ale česká strana se

V armádách se ustálila morálka, která u spořádaných lidí vyvolávala opovržení a děs. Patřily k ní nevázanosti, s nimiž si nevěděli rady ani velitelé – bezuzdné pitky, hazardní hry, okrádání vlastních druhů ve zbrani, krvavé rvačky, souboje pro každou maličkost. Stalo se zvykem, že si vojáci drželi jako posluhu nedospělé chlapce, kteří se jim starali o pohodlí a především pro ně kradli, kde se dalo.

Vojenské ležení se podobalo táboru kočovníků. Obehnáno valem, s ulicemi stanů i dřevěných a slaměných bud, bylo plné špíny a bláta. Za velitelským stanem uprostřed tábora bývaly vozy markytánů a obchodníků, kde mohli vojáci nakupovat a měnit ukořistěné věci za různé potřeby, za jídlo, tabák a hlavně za pití. Zdrojem častých hádek a nenávistných sporů byly vojačky, většinou ženy špatné pověsti, markytánky, trhovkyně, prostitutky, ale také ženy vojáků s kupou dětí. Ty vařily, šily, praly prádlo vojákům i důstojníkům, ošetřovaly nemocné a raněné. Dohledem nad nimi byla zpravidla pověřena jedna z nich, která podléhala vykonavateli vojenské spravedlnosti, tedy profousovi, a již se říkalo „fendryška“. Plukovní auditoři a profousové měli plné ruce práce. Uprostřed každého ležení se tyčila šibenice, stále memento, jež mělo udržet aspoň vnitřní kázeň.

Vojenská přísaha, kterou vojáci skládali do rukou svého plukovníka, nikoho příliš nevázala. Množily se dezerce a vůbec se nepokládalo za nečestné přejít pod prapory protivníka. Pokud ještě na začátku války panovaly v bojujících jednotkách nějaké náboženské nebo vlastenecké ideály, rychle mizely. Pojem vojenské cti, který snad platil ještě v rytířských dobách, se vytratil. Jak jej bylo možné hledat u prostých vojáků, když chyběl i důstojníkům? Ti sami šli příliš často příkladem ve špatnosti a nezřídka se stavěli do čela loupících band. Hlídkující oddíly, stejně jako houfy vojenských tuláků a dezertérů, křižovaly krajem, přepadaly a loupily. Tu a tam některého pověsili nebo postavili před popravčí četou, ale na věci to mnoho nezměnilo. Mezi císařskými pluky smutně proslul svou nekázní zejména pluk barona Merode. V letech 1619–1620 sloužil Merode de Waroux jako kapitán v Buquoyově vojsku a jeho oddíl bojoval mimo jiné u Záblatí i na Bílé hoře. Později velel Merode vlastnímu pluku. Nemocnost a dezerce byla tu zvlášť vysoká. V boji se jeho vojáci nijak

k bitvě vyprovokovat nedala a odpovídala také dělostřeleckou palbou. Jedna koule minula jen o sáh Maxmiliána Bavorského i maršála Buquoye. Zasáhla však v jejich doprovodu plukovníka Filipa Marka Fuggera, potomka slavné augsburské kupecké rodiny. Koule mu urazila obě nohy, následkem čehož Fugger příštího dne zemřel. Ztráty byly velké na obou stranách a nevyhnuly se ani vysokým důstojníkům v českém vojsku. Padl zde mimo jiné velitel Hohenlohova jezdeckého pluku Theodor z Donína, bratr dvou schopných diplomatů falckého dvora, Acháce a Kryštofa z Donína.

Boje u Rakovníka pokračovaly s přestávkami až do středy 4. listopadu. Když císařští 1. listopadu dobyli útokem kostelík sv. Jiljí na návrší nad městem, hájený asi dvěma stovkami českých mušketýrů, získali tím výhodnou pozici k umístění baterie svých děl. Odtud pak ostřelovali i město, kde napáchali značné škody. Když ani toto bombardování nedokázalo vypudit Anhaltovo vojsko z jeho postavení, rozhodli se velitelé spojeného katolického vojska táhnout dál k Praze a donutit tak Kristiána Anhalta, aby je následoval.

Maxmilián s Buquoyem však nemohli příliš spěchat a museli ještě vyčkat na příjezd vozů s proviantem a municí, čehož se jim silně nedostávalo. V poslední jezdecké šarvátkě v Rakovníku, kde se Buquoy střetl s Uhry, byl těžce raněn jejich nejvyšší velitel generál Bornemisza. Ve velení ho vystřídal a v dalších dnech celý uherský sbor vedl plukovník Kornis. Když o dva dny později chtěl Buquoy svůj útok zopakovat, prorazili čeští vojáci hráz nedalekého rybníka a způsobili, že se císařští ocitli po prsa ve vodě. Nový útok tak úplně selhal. Jelikož mezitím dorazily spízní vozy se zásobami z Bavor, nehodlalo se spojené katolické vojsko už

nevyznamenali, zato lupičství a mordy byly u nich na denním pořádku. Merodovi vojáci se neštíteli olupovat mrtvolu a vůbec se dopouštěli těch nejhorších bestialit. Jejich jméno se stalo postrachem u vojáků obou válečných stran a brzy zdomácnělo v jejich slovníku. „Merodér“ či „marodér“ znamenalo od těch dob vojáka, opozdilce táhnoucího za vojskem a přiživujícího se loupením a plněním. Řádění a krutosti soldatesky zachytil na svých mistrných kresbách francouzský malíř a rytec Jacques Callot (1592–1635).

Obhroublost se odrážela i ve slovníku vojáků. Kletby, rouhání, hrubé výrazy, neustálé zapřisahání patřily k jejich způsobu vyjadřování. V ostrém kontrastu k této hrubosti byla jejich výstřední fintivost. Žádné zdobné péro, stužka, krajka, zlaté nebo stříbrné lemování nebyly těmto žoldnéřským hejskům dost dobré, aby uspokojily jejich touhu po výstřední eleganci. Tyto domnělé slasti vojenského povolání byly draze vykoupeny mizérií, ve které vojáci neustále žili. Platili za ně vysokou daň svými životy a svým zdravím. Více než zbraně nepřítelů na bojišti je kosily epidemie a také mráz, hlad a podvýživa, jimž byli vystaveni zvláště v zimních měsících. Nepravidelně vyplácený žold a kořistnictví velitelů je připravovaly v dlouhých měsících, kdy nebyla příležitost získat kořist, o základní prostředky obživy. Stálá konfrontace se smrtí probouzela u vojáků různé fobie a temné pověry. Věřili v nejrůznější zaklínadla, v čarovné formule, jež snad měly svůj původ až v pohanských dobách, v úmluvy s ďáblem, v amulety a talismany. Těchto pověr nebyli ušetřeni ani vysokí důstojníci. Neochvějná víra v moc astrologie je ostatně známa u Albrechta z Valdštejna i jiných generálů.

Na druhé straně pomáhal vojákům překonávat všechny strasti duch solidarity a jistého kamarádství, který se rodil z poznání, že všichni sdílejí stejný osud. Ten se projevoval i ve styku s nepřitelem a usnadňoval situaci zajatcům. Zacházelo se s nimi většinou šetrně a často byli ochotně přijímáni do služby v řadách protivníkovy armády. O majetek sice přišli, protože připadl jako kořist vítězi, ale nepřišli o život. Zato ti, kdo nenosili zbraň, pochodili mnohem hůře.

více zdržovat, a tak byl vydán rozkaz k přímému pochodu na Prahu. Toho dne také došla do katolického tábora posila 2 500 pěšáků a 600 rejtářů, které přivedl z Bamberka a Würzburgu plukovník Bauer von Eiseneck. Aby byl odchod vojska co nejlépe zamaskován, pokusil se maršál Buquoy o poslední útočný manévř, který se mu stal osudným. Oblečen do červeného kabátce, stal se při obhlídce předních linií snadným cílem českých mušketýrů. Kule z muškety ho zasáhla do stehna a poranila mu přirození. Z toho vznikla v císařském táboře panika, ale jak se ukázalo, zranění nebylo vážné. Maršál sám dokonce o svém zranění žertoval. Poznamenal, že je potrestán tam, kde nejvíce hřešil. Když uviděl Mansfeldova parlamentáře, který se zrovna zdržoval v jeho táboře, neopomenul dodat, že Mansfeld by takové zranění zasloužil mnohem víc. Na další průběh válečných operací nemělo Buquoyovo poranění téměř žádný vliv. Způsobilo jen, že maršál nemohl velet svým jednotkám v sedle a musel se vozit v pohodlném kočáře vystlaném polštáři.

Když byl v Maxmiliánově vojsku rozdělen proviant, mohlo se vyrazit. Ve středu 4. listopadu byl ještě od hlavního vojska odeslán plukovník Albrecht z Valdštejna s několika kornetami jízdy a menším oddílem pěchoty k Lounům, které měl obsadit. Louny kapitulovaly a Valdštejn pak ovládl většinu záteckého kraje. Ve čtvrtek 5. listopadu se konečně celá katolická armáda znovu hnula k Praze. Anhaltovo české vojsko, když zjistilo odchod nepřátelského vojska, muselo kvapně opustit své ležení u Rakovníka a vydat se za ním.

Předtím však král Fridrich, stále ještě v táboře svého českého vojska, svolal ve čtvrtek 5. listopadu po poledni válečnou poradou. Chtěl znát mínění svých generálů o vzniklé situaci. Anhalt byl přesvědčen, že nepřítel míří nepochybně k Praze. Matyáš Thurn však přispěchal s jiným názorem. Vsadil prý svou hlavu na to, že nekatolická armáda nemíří přímo do Prahy, ale že chce ovládnout široké okolí hlavního města a obsadit menší města kolem. Porada tak nedospěla k jednoznačnému závěru. Teprve ve večerních hodinách přivezly uherské jízdní hlídky, sledující pochod nepřátelské armády, že jejím cílem je s největší pravděpodobností Praha. Teď nezbývalo času nazbyt a bylo třeba jít rychle ohroženému hlavnímu městu na pomoc. Thurn spěchal se dvěma pluky horem pádem k Praze, aby učinil kroky nutné pro její obranu. Také Anhalt mu v patách spěchal nejkratší cestou přes křivoklátské lesy ve snaze dospět k Praze dříve než Maxmilián. V pátek ráno 6. listopadu nařídil odchod, a aby svůj pochod urychlil, zbavil se těžkých vozů se zavazadly a odeslal je do Berouna. V sobotu 7. listopadu okolo poledne vyrazil z lesů u Unhoště a rozeslal uherské jízdní hlídky, aby pátraly severozápadním směrem, jestli tam nenarazí na nepřítel. Nikdo nebyl spatřen a Kristián z Anhaltu se uklidnil. Až pozdě odpoledne mu hlásili přítomnost protivníka v okolí Tuchlovic a Lán na Kladensku. Tady, nějakých dvacet kilometrů před Prahou, opustil své vojsko definitivně král Fridrich. Odebral se do Prahy, kde se měl sejít s poselstvem svého tchána, anglického krále Jakuba I. Anhalt mu před odchodem kladl naléhavě na srdce, aby dal opevnit Bílou horu před Prahou a vyvézt tam z města velké množství proviantu, munice a nářadí i jiného materiálu, aby mohlo být zbudováno opevnění a kopány zákopy. Pak, aby oklamal protivníka, vyčkal Anhalt v otevřené krajině, kde ležel jeho tábor jako na dlani, až do večera. Za nastalé tmy nastoupil noční pochod krajinou, již osvětloval jen měsíc a požáry hořících vesnic, založené uherskými jezdci, kteří křižovali po okolí a slídili po kořisti. Před úsvitem dospělo Anhaltovo vojsko k Praze, vystoupilo na bělohorskou pláň a rozložilo se tam k odpočinku. Uhři a s nimi několik oddílů německých rejtářů se rozhodli zůstat pod kopcem a usídlili se v Ruzyni. Slíbený proviant, pracovní nářadí a materiál nutný k přípravě okopů na Bílou horu nikdo z města nepřivezl.

Spojená katolická armáda opustila okolí Rakovníka ve čtvrtek 5. listopadu teprve po poledni, protože její odchod byl odložen pro hustou mlhu, která dlouho ležela nad krajinou. Pochodovat se mělo v bojové sestavě, vojsko Ligy vlevo, císařští vpravo. Večer toho dne dospěl hlavní voj ligistické části jen k Lišanům, vzdáleným asi pět kilometrů severovýchodně od Rakovníka. Buquoy zůstal, jako obvykle, vzadu, což vyvolalo podrážděné reakce bavorského generál-lajtnanta

Tillyho. Ke všemu došlo mezi oběma ke sporu o pochodovou trasu, když Buquoy obvinil Tillyho, že mu se svými pluky zkřížil cestu. Čím déle společné tažení trvalo, tím více přibývalo podobných sporů a obviňování mezi veliteli obou částí, jež musel vévoda Maxmilián tlumit. V pátek 6. prosince obsadili Bavoři po krátkém boji s českou posádkou Nové Strašecí, kam císařští došli až následujícího dne. V sobotu postupoval Maxmilián podle pražské silnice dále, zatímco císařští odpočívali v Novém Strašecí. Maxmilián tam musel poslat kurýra, aby pobídl Buquoye k většímu spěchu. Když mu hlásili, že před ním leží u Unhoště celé české vojsko, rozhodl se mu pověsit na paty a nespustit je z dohledu. Byl by je rád napadl, ale se skřípěním zubů se musel svého úmyslu vzdát, protože Buquoy, bez něhož nebyl dost silný, byl v nedohlednu. Z nedalekého návrší pozoroval českou armádu seřazenou do bojového pořádku na planině před Unhoště. Listopadové dny jsou krátké, a tak s nastávajícím soumrakem vzdal se bavorský vévoda naděje, že se toho dne dočká císařských posil. Od Buquoye dorazil k němu jen oddíl pěti set rejtarů a jednoho tisíce pěších Valonů pod plukovníkem Gauchierem, velitelem, ostříleným v mnoha bitvách.

Gauchier se pak pustil za českými oddíly, jakmile v hlavním stanu zjistili, že jim Anhalt v noci a tmě unikl. Přibral ke svým pěti stovkám rejtarů ještě něco ligistických jezdců a houf polských kozáků. Gauchierův malý sbor tak vytvořil předvoj celé katolické armády a rychlým pochodem se ještě před svítáním objevil u Ruzyně. Mezi Valony a Uhry panovala už od počátku tažení nenávist vystupňovaná ve vzájemných srážkách, kdy docházelo k velkým ztrátám. Není proto divu, že Gauchierovi Valoni, jakmile narazili v Ruzyni na Kornisovy odpočívající a nic netušící uherské jezdce, vybili si na nich dlouho nahromaděný vztek. Neméně se tužili i divocí polští kozáci, zvláště odvážní, když cítili kořist. Pobili na dvě stě Uhrů, ukořistili jejich pokladnu i vozy se zavazadly a zmocnili se více než tisíce koní. Vesnice, která tenkrát čítala asi dvě desítky usedlostí, lehla popelem. Nevíme, kolik té noci zahynulo vesničanů, ale ztráty Uhrů byly skutečně neobvykle veliké. Kdo se zachránil, prchal v panice a za zoufalého křiku po svahu na Bílou horu, kde ležela Anhaltova armáda ponořená do spánku po vyčerpávajícím nočním pochodu. Rozespalí vojáci se stavěli v předtuše blížící se bitvy do bojového pořádku. Uhři, demoralizovaní právě prožitou hrůzou, přenesli část paniky na ostatní. Teď se měli seřadit na levém křídle bitevní sestavy. Jejich útek vrhl stín nejistoty na celé české vojsko, které s Prahou za zády očekávalo příchod nepřítele. Stále však nebylo jisté, jestli zde dojde k řádné bitvě. Teprve když se kolem deváté ráno ozvaly bubny a píšťaly přicházejících Bavorů, začalo být jasno.

Byla neděle 8. listopadu, den Quatuor Coronati, svátek Čtyř korunovaných mučedníků.